

AUTORIÕIGUSE PÕHIMÕTTED RAHVUSRAAMATUKOGUS

I. AUTORIÕIGUSE SÄTTED

1. Eesti Rahvusraamatukogu (edaspidi RR) kogudesse kuuluvate teavikute kasutamisel juhendatakse autoriõiguse seaduse (AutÕS) sätetest.

1. Autoriõigusega kaitstavad teosed (AutÕS § 4)

1.1. Autoriõigus tekib kirjandus-, kunsti- ja teadusteostele. Teos on mis tahes originaalne tulemus, mis on väljendatud mingisuguses objektiivses vormis ja on selle vormi kaudu reprodutseeritav kas vahetult või mingi tehnilise vahendi abil. Teos on originaalne, kui see on autori enda intellektuaalse loominguga tulemus.

1.2. Näidisnimekiri teostest, millele tekib autoriõigus on toodud AutÕS § 4 lg 3.

2. Autoriõigusega ei kaitsta (AutÕS § 5):

2.1. ideid, kujundeid, mõisteid, teooriaid, protsesse, süsteeme, meetodeid, kontseptsioone, printsiipe, avastusi, leiutisi jms intellektuaalse tegevuse resultate, mis on kirjeldatud, selgitatud või muul viisil väljendatud teoses;

2.2. rahvaloominguteoseid;

2.3. õigusakte ja haldusdokumente (seadused, seadlused, määrused, põhimäärused, juhendid, käskkirjad) ning nende ametlikke tõlkeid;

2.4. kohtulahendeid ning nende ametlikke tõlkeid;

2.5. riigi ametlikke sümboleid ja organisatsioonide sümboolikat (lipud, vapid, ordenid, medalid, märgid jm);

2.6. päevauudiseid;

2.7. fakte ja andmeid;

2.8. ideid ja põhimõtteid, millele rajanevad arvutiprogrammi elemendid, kaasa arvatud kasutajaliidese aluseks olevad ideed ja põhimõtted.

3. Autoriõiguse ajaline kehtivus

3.1. Autoriõiguse kaitse üldine tähtaeg on autori eluaeg ja 70 aastat pärast autori surma. Autoriõiguse kehtivuse tähtaja kulgemine algab autori surma-aastale järgneva aasta 1. jaanuarist.

3.2. Erandid autoriõiguse üldisest tähtajast on kehtestatud ühise autorsuse (AutÕS § 39), anonüümselt või pseudonüümi all avaldatud teose (AutÕS § 40), kollektiivse teose,

töökohustuste täitmise korras loodud teose, audiovisuaalse teose ja jätkväljaande (AutÕs § 41) korral.

3.3. Autoriõigusega kaasnevad õigused teose esitaja, fonogrammitootja, televisiooni- ja raadioteenuse osutaja ning filmi esmasalvestuse tootja suhtes kehtivad AutÕS § 74 sätestatud tingimustel.

3.4. Autoriõigusega kaasnevad õigused varem avaldamata teosele, kirjanduskriitilisele või teaduslikule väljaandele on sätestatud AutÕs § 74¹.

4. Autoriõigusega kaitstud teose vaba kasutamine

4.1. Autoriõiguse seadus näeb ette vaba kasutuse juhud (AutÕS IV ptk). Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on lubatud füüsilisel isikul õiguspäraselt avaldatud teost reprodutseerida ja tõlkida isikliku kasutamise eesmärkidel tingimusel, et selline tegevus ei taotle ärilisi eesmärke (AutÕS § 18 lg 1).

4.2. Teaduslikel, hariduslikel, informatsioonilistel ja õigusemõistmise eesmärkidel on lubatud (AutÕS §19):

4.2.1. teose tsiteerimine ja refereerimine;

4.2.2. teose kasutamine illustreeriva materjalina õppe- ja teaduslikel eesmärkidel;

4.2.3. teose kasutamine päevasündmuste kajastamisel;

4.2.4. teose kopeerimine õigusemõistmise või avaliku julgeoleku tagamise eesmärgil;

4.2.5. teose kopeerimine, levitamine ja üldsusele suunamine puuetega inimeste huvides;

4.2.6. teose kasutamine karikatuuris, paroodias ja pastišis.

4.3. Punktis 5.2 loetletud teose vaba kasutamise juhud võivad toimuda motiveeritud mahus ning tingimusel, et viidatakse kasutatud teose autorile, teose nimetusele ning avaldamisallikale. Motiveeritud maht on näiteks artikkel ajakirjast, raamatu sisukord ja mõned peatükid. Tervikteose kopeerimist ei peeta motiveeritud mahuks.

4.4. Autori nõusolekuta ei tohi kopeerida reprograafilisel viisil noote, piiratud tiraažiga kujutava kunsti teoseid, elektroonilisi andmebaase ja arvutiprogramme (AutÕS § 18 lg 2).

5. Autoriõigusega kaitstud teose vaba kasutamine avaliku arhiivi, muuseumi või raamatukogu poolt (AutÕS § 20)

5.1. Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on avalikul arhiivil, muuseumil või raamatukogul õigus oma kogusse kuuluvat teost kopeerida, selleks et:

5.1.1. asendada kadunud, hävinud või kasutamiskõlbmatuks muutunud teos;

5.1.2. teha koopia teose säilimise tagamiseks;

5.1.3. asendada mõne teise avaliku arhiivi, muuseumi või raamatukogu kogusse kuulunud teos juhul, kui see on kadunud, hävinud või muutunud kasutamiskõlbmatuks;

5.1.4. digiteerida kogu säilitamise eesmärgil;

5.1.5. teha koopia füüsilise isiku jaoks;

5.1.6. teha koopia kohtu- või riigiasutuse tellimusel.

5.2. Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on avalikul arhiivil, muuseumil või raamatukogul õigus oma kogusse kuuluvat teost kasutada motiveeritud mahus näituse ja kogu tutvustamise eesmärgil (AutÕS § 20 lg 3).

5.3. Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta on avalikul arhiivil, muuseumil või raamatukogul õigus oma kogus olev teos füüsilise isiku tellimusel (AutÕS § 20 lg 4):

5.3.1. eriseadmete kaudu kohapeal kättesaadavaks teha;

5.3.2. laenutada individuaalseks kohapeal kasutamiseks.

6. Teose kasutamine pärast autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemist

6.1. Teost, mille suhtes autoriõiguse kehtivuse tähtaeg on lõppenud, võivad vabalt kasutada kõik isikud järgides teose autorsuse, autori nime, au ja väärkuse ning teose pealkirja tähtajatut kaitset (AutÕS § 44, § 45).

6.2. Teose pealkirja kasutamine teise autori poolt samaliigilisel teosel ei ole lubatud, kui selline kasutamine võib kaasa tuua üldsust eksitava autorite samastamise (AutÕS § 44 lg 2).

II. RAHVUSRAAMATUKOGU KOGUDESSE KUULUVATE TEOSTE KASUTAMINE

7. Teose kopeerimine ja koopia kasutamine

7.1. Autoriõigusega kaitstud teosest võib teha koopia isiklikul või õppe- ja teadustöö eesmärgil (vt punkt 5).

7.2. Autoriõigustega kaitstud teose kopeerimine muul, sh ärilisel eesmärgil on lubatud autori või õiguste omaja kirjalikul loal. Loa taotleb ja esitab raamatukogule isik, kes soovib teost kasutada.

7.3. RRI kogudesse ja arhiividesse kuuluvatest teostest koopiade avaldamisel või näitustel eksponeerimisel tuleb viidata RRile (nt „Allikas: Eesti Rahvusraamatukogu“).

7.4. RRI kogudesse kuuluva teose koopia avaldamisel on heaks tavaks, et teose avaldaja loovutab ühe kasutuseksemplari RRile lisaks sundeksemplari seadusest tulenevatele säilituseksemplaridele.

7.5. Õiguste omaja loata ei kopeerita audiovisuaalseid teoseid, helisalvestisi, elektroonilisi teavikuid ega reprograafilisel viisil (valguskopeerides) noote.

7.6. Rahvusteaviku säilituseksemplaridest ja haruldaste raamatute kogus säilitatavatest teavikutest ei tehta valguskoopiaid, kuid vajadusel ja võimalusel trükis digiteeritakse ning tehakse lugejale väljatrükk.

7.7. Isiklike tehnilisi vahendeid võib kasutada koopiade tegemiseks, kuid välkvalgustusega. Lubatud ei ole arhivaalide, rahvusteaviku säilituseksemplari ja haruldaste raamatute kogus säilitatavate teavikute kopeerimine.

8. Litsentseeritud andmebaaside kasutamine

8.1. RRI vahendusel kättesaadavaks tehtud litsentseeritud andmebaasides sisalduvate väljaannete kasutamisel juhindutakse litsentsilepingutest. Kasutustingimused on kättesaadavad RRI kodulehel.

8.2. Kasutajal tuleb teha kindlaks, milline kasutusviis on lubatud (nt artikli saatmine meiliaadressile, väljatrükk jm).

9. Juurdepääsu- ja kasutuspiirangud DIGARis

9.1. Teoste digitaalsete koopiate ja trükifailide (edaspidi teos) kasutamisel tuleb järgida AutÕS sätteid.

9.2. Teose salvestamine võib olla piiratud nii avalikus võrgus kui sisevõrgus. Autoriseeritud töökohal salvestamisvõimalus puudub.

9.3. DIGARis asuva teose kasutamisel muul kui isiklikul eesmärgil tuleb viidata digitaalarhiivile (nt „Allikas: digitaalarhiiv DIGAR“).

10. Rahvusraamatukogus digiteeritud teoste kättesaadavaks tegemine:

10.1. Teosed tehakse kättesaadavaks lugemissaalides asuvate eriseadmete ja avaliku võrgu kaudu.

10.2. Avalikus võrgus:

10.2.2. teosed, mille suhtes on autoriõiguse kehtivuse tähtaeg lõppenud;

10.2.3. autoriõigustega kaitstud teosed, mille õiguste omajat ei ole tuvastatud või leitud (orbteosed);

10.2.4. teosed, mille õiguste omaja on lubanud internetis kättesaadavaks teha (nt litsentsiga).

10.3. Rahvusraamatukogu sisevõrgus:

10.3.2. autoriõigustega kaitstud teosed, mille õiguspärasest trükisena avaldamisest on möödunud 10 või enam aastat ja eeldusel, et teos ei ole enam müügivõrgus kättesaadav.

10.3.3. teosed, mille juurdepääsu õiguste omaja on piiranud sisevõrguga.

10.4. Autoriseeritud töökohal:

10.4.2. autoriõigustega kaitstud teosed, mille õiguspärasest trükisena avaldamisest on möödas vähem kui 10 aastat, eeldusel, et teos on veel müügivõrgus (v.a. piirangute korral, mida õiguste omaja võib seada avaldamata teosele);

10.4.3. teosed, mille kättesaadavust on õiguste omaja piiranud autoriseeritud töökohaga.

10.5. RRI digiteeritud autoriõigustega kaitstud teoste salvestamine on keelatud, kui õiguste omaja ei ole selleks luba andnud.

11. Rahvusraamatukogu väljaannete kättesaadavaks tegemine ja kasutamine

- 11.1. RRile kuuluvate autoriõigustega kaitstud ja vabalt avalikus võrgus kättesaadavate andmekogude metaandmed on kasutatavad Creative Commons'i litsentsiga CC0 – [No Rights Reserved](#).
- 11.2. Võrguväljaanded (referaatväljaanded, ajaveebid, veebinäitused), mille autoriõigused kuuluvad RRile, tehakse tekstiosas kättesaadavaks litsentsiga „Autorile viitamine, mitteäriline eesmärk, tuletatud teoste keeld“ ([CC BY-NC-ND](#)). Litsents annab kasutajale õiguse teost kopeerida, levitada, esitada ja üldsusele suunata tingimustel, et viidatakse RRile, teost ei kasutata ärilistel eesmärkidel ja järgitakse tuletatud teoste keeldu.
- 11.3. Trükised ja e-raamatud, mille autoriõigused kuuluvad RRile, tehakse DIGARis kättesaadavaks sisevõrgus, salvestamiskeeluga.
- 11.4. Väljaanded, mille autoriõigused kuuluvad osaliselt RRile (kujundus, tõlge), tehakse kättesaadavaks vastavalt kokkuleppele teise õiguste omajaga.
- 11.5. E-raamatuid, mille autoriõigused kuuluvad RRile, laenutatakse litsentsiga, mis võimaldab ühte samaaegset kasutust ning laenutuslitsents on tähtajatu. Osaliselt RRile kuuluvate autoriõigustega e-raamatute laenutuslitsentsi andmine toimub vastavalt kokkuleppele teise õiguste omajaga.
- 11.6. RR ei pruugi olla andmekogudes, võrguväljaannetes vm tervikteoses sisalduvate üksikute teoste (fotod, illustratsioonid, tabelid jm) õiguste omaja. Autoriõigustega kaitstud objektide, mille õigused ei kuulu RR-le, kasutamisel tuleb eelnevalt küsida luba õiguste omajalt.

12. DIGARi kollektsoonid Europeanas

- 12.1. DIGARi kollektsoonid, mis on kättesaadavad üle-euroopalise andmekogu Europeana vahendusel, on antud vabakasutusse litsentsiga [Public Domain Mark](#). Teoseid võivad vabalt kasutada kõik isikud järgides teose autorsuse, autori nime, au ja väärikuse ning teose pealkirja tähtajatut kaitset (AutÕS § 44 ja § 45).